

”Muistoa ei unohda,
vaikka sitä ei koko ajan ajattelisikaan.
Se elää minun sisälläni ja kulkee mukana.

Muisto ei koskaan lopu.”

(Riitta Jalonen)

Vihko on tehty Kriisikeskus Mobilen
käyttöön JAMK-opinnäytetyönä.

KOULUIKÄISEN

LAPSEN

SURU

Läheisen ihmisen kuollessa lapsi tarvitsee sinun tukeasi.

Lapsi tarvitsee sinua surunsa kohtaamisessa,
ymmärtämisessä ja käsittelyssä,
aivan kuten sinäkin aikuisena tarvitset nyt tukea ja turvaa.

Lapsella on oma tapansa surra.

Tämän vihkon tarkoitus on auttaa sinua ymmärtämään
lapsen surua ja olemaan hänen tukenaan.

Miten kerrot lapselle kuolemasta

Kerro lapselle kuolemasta mahdollisimman pian sen jälkeen, kun olet itse saanut tiedon.

Jos kertominen tuntuu sinulle ylivoimaiselta, joku muu läheinen voi kertoa. On kuitenkin tärkeää, että olet lähellä.

Ole lapselle avoin, suora ja rehellinen. Käytä oikeita sanoja - puhu kuolemasta, älä esimerkiksi pois nukkumisesta.

Anna lapsen reagoida omalla tavallaan, anna hänen esimerkiksi

- itkeä
- leikkiä, piirtää, kirjoittaa
- olla epäuskoinen ja/tai kiukkuinen

Anna lapsen kysyä ja vastata hänelle rehellisesti. Pohdi asioita hänen kanssaan.

On tärkeää, että lapselle läheinen ja luotettava aikuinen puhuu tapahtuneesta lapsen kanssa.

Kuoleman käsitteleminen koulussa

Opettajan on hyvä tietää, kuka on kuollut ja miten, jotta hän voi valmistautua asian käsittelyyn koululuokassa. Hänen on tärkeä ymmärtää, miksi lapsi mahdollisesti käyttäytyy eri tavalla kuin tavallisesti. Kun opettaja tietää, mitä on tapahtunut, hän voi tukea lasta koulun arkirutiineissa.

Sovi lapsen kanssa opettajalle kertomisesta.

Mieltikää yhdessä mitä koulukavereille kerrotaan, kuka kertoo ja milloin.

Joskus lapsi haluaa, että opettaja kertoo tapahtuneesta muille ennen kuin lapsi palaa kouluun – joku toinen lapsi haluaa itse olla paikalla, kun asiasta kerrotaan.

Alakouluikäiselle lapselle on usein hyvin tärkeää saada jakaa ajatuksiaan ja tunteitaan kavereiden kanssa.

Ota lapsi mukaan

Rituaalit, kuten vainajan hyvästely, hautajaiset ja haudalla käyminen tekevät läheisen kuolemasta todellisen. Rituaaleihin osallistuminen auttaa käsittelemään surua sekä kuolemaan liittyviä tunteita ja muistoja ja niiden avulla lapsi voi jättää rakkaalle hyvästit.

Ota lapsi mukaan katsomaan vainajaa, jos hän haluaa

- valmistelee lasta vainajan katsomiseen
- vainajan katsominen ja koskeminen tekee tilanteen todellisemmaksi
- hyvästely voi olla hiljainen, oman mielen ajatus, kuiskaus vainajalle tai vaikka kirje, piirustus, esine tai lelu, joka voi jäädä arkkuun

Keskustele hautajaisista lapsen kanssa

- vastaa hänen kysymyksiinsä
- kerro hautaamisesta tai tuhkaamisesta
- kerro, miltä hautajaisissa näyttää ja mitä siellä tapahtuu
- ota lapsi mukaan hautajaisien suunnitteluun - mitkä olivat vainajan lempivaatteet, kukat, musiikki, ruoka jne.

Lapsen tulisi voida olla hautajaisissa läheisen aikuisen seurassa.

Mitä kuolema on?

Alakouluikäinen lapsi ymmärtää, että kuolema on peruuttamaton ja että se tarkoittaa elintoimintojen lakkaamista.

Hän ymmärtää myös, että kuolema on väistämätön

– kaikki kuolevat joskus.

1-4 luokalla oleva lapsi

- voi kuitenkin uskoa, ettei itse koskaan kuole
- voi miettiä kuoleman syitä ja seurauksia
- voi pohtia kuoleman epäoikeudenmukaisuutta

5-6 luokalla oleva lapsi

- ymmärtää laajemmin kuoleman syitä ja seurauksia
- tietää, että voi itsekin kuolla - kuolemasta voi tulla asia, jota ei tahdo ajatella
- on kriittinen ja ymmärtää, jos hänelle jätetään jotakin kertomatta

Lapsi tarvitsee läsnäoloasi ja läheisyyttäsi sekä avointa keskustelua kanssasi.

Lapselle valokuvien katseleminen, kynttilöiden polttaminen, vainajan hyvästeleminen, osallistuminen hautajaisiin ja niiden suunnitteluun ovat tärkeitä.

Kun olet kertonut lapselle kuolemasta

Kun lapsi kuulee läheisen kuolemasta, hän saattaa jatkaa olemistaan kuin mitään ei olisi tapahtunut. Näkyvät reaktiot voivat tulla myöhemmin.

Tavallisia lapsen reaktioita ovat mm.

- sokki ja epäily, apatia tai lamaannus
- pelko, ahdistus ja vastustus – mitä, jos muillekin tapahtuu jotakin?
- kaipaus ja ikävä
- päänsärky, vatsakivut, lihaskivut tai muu fyysinen reagointi
- nukahtamisvaikeudet ja äkilliset heräämiset
- lisääntynyt unen tarve

- kiukku ja erityistä huomiota vaativa käyttäytyminen
- syyllisyys, itsesyytökset ja häpeä
- haluttomuus lähteä kouluun, vaikeudet keskittyä ja muistaa
- voimakkaat muistot.

Kun läheinen ihminen kuolee, elämän turvallisuus järkkyy.

Se, mitä oli ja mitä lapsi piti pysyvänä, ei enää olekaan.

Lapsi tarvitsee läheisyyttä, turvaa ja aikuisen läsnäoloa.

Lapsi voi myös mm.

- pohtia kuoleman syytä ja tarkoitusta
- vältellä muita, vetäytyä ja eristäytyä
- käyttäytyä ikäistään nuoremman lapsen tavoin (esimerkiksi kastella tai takertua aikuisiin) tai päinvastoin olla kuin pikkuaikainen
- luoda kuvitelmia liittyen vainajaan ja kuolemaan
- suhtautua pessimistisesti tulevaisuuteen ja elämään
- kehittyä ja kypsyä - hän voi esimerkiksi oppia olemaan myötätuntoisempi toisia kohtaan

Lapsi ilmaisee ja käsittelee suruaan

omalla yksilöllisellä tavallaan.

Kouluikäinen lapsi voi olla haluton

ilmaisemaan tunteitaan.

